

Cenzura

Kategorie: Zjawiska

W ramach [Wydziału Archiwum](#) (vide) istniała Komisja Cenzury złożona z [Henryka Neftalina](#) (vide), dr. [Abrama Kamienieckiego](#) (vide) oraz [Moszego Karo](#) (vide). Brak informacji o kompetencjach Komisji, najprawdopodobniej nadzorowała prace Wydziału, przede wszystkim powstające tam Biuletyny Kroniki Codziennej (vide). Działania Komisji miały raczej charakter prewencyjny (autocenzura), polegały na pilnowaniu zarówno odpowiednich treści dotyczących władz niemieckich, zwyczajowo zwanych Władzą (vide), jak i administracji żydowskiej getta. Nie poddawano krytyce Mordechaja Chaima Rumkowskiego i jego najbliższego otoczenia oraz podejmowanych przez to grono działań. Widać to wyraźnie w Biuletynach [Kroniki Codziennej](#), zwłaszcza w pierwszym dwóch latach, gdy gloryfikowano działania Prezesa.

Na żądanie władz niemieckich ocenzurowaniu podlegały też podręczniki szkolne. Powołano w tym celu komisję nauczycielską kierowaną przez [Eliasa Tabaksblata](#) (vide), która usunęła z podręczników fragmenty odnoszące się do historii Polski, m.in. opowiadania o Piłsudskim czy Legionach. Sprawdzone egzemplarze zaopatrzone stemplem „Geprüft”.

Innym przejawem cenzury była kontrola korespondencji, przeprowadzana przez funkcjonującą wewnątrz poczty getta komórkę cenzorską. Informację o konieczności kontrolowania przesyłek podano w obwieszczeniu nr 81 (vide) z 12 lipca 1940 r.: „Na zarządzenie władz wprowadziłem w moim Oddziale Pocztowym kontrolę wszelkich wychodzących z getta listów, kart pocztowych i innych druków. Wszystkie listy, kartki pocztowe i wszelkie inne druki zawierające zamówienia kierowane do firm lub osób prywatnych lub takie, w których odbiorcę przesyłki uprasza się o przysłanie do getta żywności lub innych rzeczy odpłatnie lub nieodpłatnie (jałmużna), będą niszczone”. Następnego dnia wprowadzono co prawda zupełną [blokadę poczty](#) (vide), uzasadniając ją epidemią czerwonki w getcie, którą zniesiono 16 września 1940 r. Do obrotu dopuszczono wówczas jedynie karty pocztowe, pisane wyłącznie w języku

niemieckim oraz niezawierające informacji o sytuacji w getcie. Dziennie przyjmowano zaledwie 3200 kart. Ich sprawdzaniem zajmowało się Biuro Cenzorów, mające siedzibę w pomieszczeniach poczty (vide [Wydział Poczty](#)) przy pl. Kościelnym 4. Nie są znane nazwiska cenzorów. Na kartach zatrzymanych w getcie przez cenzurę widoczne są jedynie cyfry cenzorów, stawiane najczęściej przy adresie nadawcy.

Znamiona cenzorskie pozostawiano ręcznie bądź za pomocą pieczęci. Miały one postać ręcznie napisanego powodu zatrzymania, najczęściej: „zurück” (z powrotem), „Inhalt unzulässig” (niedozwolona treść), „unsauber” (niechlujne), „ungzeilig geschrieben” (napisane nierówno), „größer schreiben” (większe pismo), „unleserlich” (nieczytelnie), „radieren imzulässig” (zamazywanie niedozwolone), „schmutzig” (nieczysta), „Zu jüdisch unverständlich!” (zbyt żydowski, niezrozumiały).

Dopisanego przy adresie słowa „Getto”.

Stempli cenzorskich z informacją:

„In hebräischer und jidischer Sprache verboten” (w języku hebrajskim i żydowskim zabronione);

„INHALT UNZULÄSSIG” (treść zabroniona);

„ZURÜCK” (zwrot);

„DEUTLICH SCHREIBEN” (niewyraźne pismo);

„ZURÜCK. AUSLANDSPOST MUSS AM SCHALTER PERSONLICH ABGEGEBEN WERDEN” (Zwrot. Poczta za granicę musi być nadawana osobiście przy okienku).

Ewa Wiatr

Źródła

APŁ 278/2317, Karty pocztowe nie wysłane przez pocztę z getta; Kronika, t. 1, s. 247, 22.07.1941;

Rok za drutem kolczastym (na marginesie obwieszczeń Pana Prezesa Ch. Rumkowskiego). Obwieszczenia Przełożonego Starszeństwa Żydów z getta łódzkiego (1940–1944), oprac. A. Sitarek, E. Wiatr, Warszawa: ŻIH, 2019, s. 156.

Tagi

administracja żydowska | administracja niemiecka | komunikacja
prawo okupacyjne | system prawny w getcie

Data aktualizacji: 16-03-2026

Data dodania: 24-04-2025